

Kaarina Nikunen

HEJA SVERIGE!

Kuluneen kesän ja syksyn aikana suomalaiset ovat saaneet seurata ruotsalaista *Halal-tv*:tä Yleisradion kanavilta. *Halal-tv* on kolmen musliminaisen juontama sarja, jossa käsitellään kulttuurieroja Ruotsissa. *Halal-tv*:tä voi pitää vähemmistöohjelmalla ja ohjelmapoliittisena tuotteena, jonka tarkoituksena on keskustella kulttuurien välisistä eroista ja hälventää ennakkoluuloja. Sarja on saanut kuitenkin osakseen runsaasti kritiikkiä erityisesti siksi, että sitä on pidetty laimeana tai epäkriittisenä suhteessa esimerkiksi juontajien omaan kulttuuri-taustaan. Tämä kritiikki näyttäisi nojaavan ajatukseen kulttuurien sisäisestä eheydestä ja yhtenäisyydestä, jota erot ja erilaisuudet rikkovat. Miksi muuten kulttuurien väliset konfliktit olisivat odotettavissa tai suorastaan väistämättömiä? Mutta ei *Halal-tv* ilman kohua selvinnytkään. Sarjan ympärillä käyty kiihkein keskustelu liittyi kättelyyn: ruotsalaistoimittaja närkästyi, kun sarjan juontaja kieltäytyi kätelemästä häntä vedoten oman kulttuuritaustansa etikettiin. Kättelyepisodi avasi keskustelun, jossa vastakkain asettuivat yhtäältä ”maassa maan tavalla” -argumentti ja toisaalta ”kulttuurieroja on kunnioitettava” -näkökulma.

Halal-tv:n herättämät pyrskehdykset, pettymykset ja toiveet kertovat niin kutsutusta vähemmistömedian ”edustamisen taakasta” (Ross 1996, 127). Yhden ohjelman olisi katettava koko vähemmistön kirjo ja lunastettava paikka kansallisessa mediakuvastossa. *Halal-tv* on toisaalta myös oivallinen esimerkki siitä, kuinka kansallisuutta rakennetaan ja muokataan. Kuten Stuart Hall (1999) toteaa, kansallisuutta rakennetaan jatkuvasti lukuisin tarinoin, joita kierrätetään kulttuurisissa teksteissä eri muodoissa. Kansalliset kertomukset perustuvat usein käsitykseen aidosta ja yhtenäisestä kansasta, minkä vuoksi sisäiset erot ja ristiriidat pyritään häivyttämään. Kansallisuutta rakennetaan ennen kaikkea tavassa puhutella yleisöjä yhtenäisinä, ”meinä” (Ross 1996, Cottle 1998, Morley 2000, Sreberny 2005, Mai

2005). Tämä ruumiillistuu television ohjelmistossa, uutisissa, urheilussa ja perhesarjoissa. Toisaalta myös kansainvälisten formaattien lokaalit adaptaatiot kertovat kansallisuudesta. Ohjelmistojen aikataulut ja kielivalinnat (tekstitys ja dubbaus) ovat kaikki osa kansallisen kulttuurin tuotantoa ja kulttuuristen tekstien arkipäiväisen banaalia nationalismia (Billig 1995).

Se, mitä näistä kertomuksista jätetään pois, on merkittävää. Usein poissulkeminen tapahtuu etnisyyden perusteella, mutta kansalliset tarinat ovat harvoin avoimia muillekaan marginaaleille, kuten seksuaalisille vähemmistöille. Näin ollen erojen julkinen näkyvyys esimerkiksi televisiossa tai valkokankaalla on merkittävää. Ne ovat osa sitä julkisuuden piiriä, missä kansallisuutta, kuulumisen rajoja ja paikkoja määritellään.

Tässä *Lähikuvan* numerossa matkaamme naapurimaamme elokuva- ja televisiomaisemiin. Tavoitteena ei ole luoda kokonaiskuvaa siitä, millaista ruotsalainen audiovisuaalinen kulttuuri juuri nyt on, vaan esitellä tutkimuksellisesti kiinnostavia näkökulmia naapurimaan televisio- ja elokuvat tuotantoon. Numeron artikkelit ovat tarttuneet aineistoihin, jotka kiinnostavalla tavalla purkavat eheän kansallisuuden kuvastoa mutta ehkä myös jatkavat projektia Ruotsista vähemmistöille sensitiivisenä kulttuurina. Näin ollen edellä kuvatut rajojen ylityksetkin voivat olla keskeistä kansallisuuden rakennusmateriaalia.

Käsillä olevan numeron artikkeleissa katsotaan ruotsalaisuutta erilaisista kansallisista marginaaleista, kuten seksuaalisten vähemmistöjen, maahanmuuttajien ja nuorten tyttöjen näkökulmasta. Heta Mularin artikkeli käsittelee televisiosarjaa *Glappet* osana ruotsalaista uusfeminististä ajattelua. Sarja kertoo kahden nuoren naisen matkasta kohti aikuisuutta. Mulari valottaa sarjan kytköksiä ruotsalaisen yhteiskunnan tasa-arvoajatteluun, sen epäkohtiin ja aukkoihin. Sarjan tyttöjen "uusi naiseus" on itsestään selvää itsenäisyyttä, jossa feminismiä ei enää tarvita. Ulkonäkökeskeisen kulutus-kulttuurin ja seksuaalisen vapautumisen ansat nousevat kuitenkin esille ja pakottavat kysymään, mitä tämä uusi vapaus itse asiassa merkitsee.

Kaarina Nikusen artikkeli tarkastelee Agneta Fagerström-Olssonin ja Peter Birron draamamusikaalia *Veitsi sydämessä* aksenttisena televisiosarjana. Artikkelissa pohditaan ohjelmapolitiikan merkityksiä moninaisen ja monikielisen julkisuuden rakentumisessa, jossa erot saavat paitsi näkyä, myös kuulua. Artikkelissa nostetaan esiin nautinnon etuoikeus: kenellä on oikeus samastua populaariviihteen sankareihin ja rakastavaisiin? Kuinka poliittisesti merkittävää on, että maahanmuuttajanuoret kuvataan nuorisomusikaalin sankareina?

Louise Wallenbergin artikkeli luo katsauksen ruotsalaiseen queer-elokuvaan, erityisesti kahteen dokumenttiin ja yhteen lyhytelokuvaan. Wallenberg pohtii kriittisesti, kuinka nämä rajoja ylittävänä näyttäytyvät esitykset nojaavat essentialistiseen käsitykseen sukupuolesta ja kuinka performatiivisuuden diskurssi läpäisee ruotsalaisen drag-kulttuurin. Tanja Sihvosen suomentama artikkeli on alun perin julkaistu kokoomateoksessa *Queer Cinema in Europe*.

Susanna Paasonen puolestaan tarkastelee, kuinka ruotsalaisuus on yhdistetty länsimaisessa, etenkin yhdysvaltalaisessa populaarikulttuurissa vapaaseen ja estottomaan seksuaalisuuteen, ja kuinka

ruotsalaisuus ja pornografia ovat artikuloituneet yhteen. Paasonen toteaa, ettei populaarikulttuurinen ruotsalainen seksuaalisuus ole hahmottunut niinkään perverssinä tai vaarallisena vaan kytkeytyy hyvinvoiviin vaaleisiin ruotsalaisnaisiin. Toisaalta suomalaisessa elokuvatuotannossa ruotsalaista seksuaalisutta on katseltu varsin homofobisin katsein. Paasonen katsaus nostaakin esiin sen, kuinka seksuaalisuuden ja kansallisuuden määrittelyt kietoutuvat yhteen ja millaisia rajanvetoja nämä määrittelyt ehdottavat.

Tampereella 13.10.2009

Kaarina Nikunen

Kirjallisuus

Billig, Michael (1995), *Banal nationalism*. London: Sage.

Cottle Simon (1998), Making ethnic minority programmes inside the BBC: professional pragmatics and cultural containment. *Media, Culture & Society* vol. 20, 295–317.

Hall Stuart (1999), *Identiteetti*. Suom. ja toim. Mikko Lehtonen & Juha Herkman. Tampere: Vastapaino.

Mai, Nicola (2005), The Albanian Diaspora-in-the-Making: Media, Migration and Social Exclusion. *Journal of Ethnic and Migration Studies* vol. 31:3, 543–561.

Morley, David (2000), *Home Territories. Media, Mobility and Identity*. London & New York: Routledge.

Ross, Karen (1996), *Black and White Media. Black Images in Popular Film and Television*. Cambridge: Polity Press.

Sreberny, Annabelle (2005), Not Only, But Also: Mixedness and Media. *Journal of Ethnic and Migration Studies* vol. 31: 3, 443–459.